

Kumla kommun
livslangtlarande@kumla.se

2022-05-03
Dnr 2019:5616

Beslut

efter kvalitetsgranskning av skolors arbete med
lärande för hållbar utveckling vid Kumlabys
skola 7-9 i Kumla kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Kumlaby skola 7-9 avseende verksamhetens kvalitet inom lärande för hållbar utveckling. Bakgrunden till granskningen är att Sverige genom Agenda 2030 förbundit sig att senast 2030 säkerställa att alla studerande får de kunskaper och färdigheter som behövs för att främja en hållbar utveckling. Granskningen handlar om i vilken utsträckning rektor styr och organiserar arbetet med lärande för hållbar utveckling så att det präglar utbildningen i sin helhet samt i vilken utsträckning eleverna ges möjlighet till delaktighet och inflytande i frågor som rör lärande för hållbar utveckling. Granskningen inriktas på lärande för hållbar utveckling i årskurserna 7-9.

Läsanvisning

Granskningen är uppdelat i tre bedömningsområden. Inom varje bedömningsområde har Skolinspektionen satt upp ett antal kvalitetskriterier som beskrivs i bilaga 2. I denna bilaga finns också beskrivet hur granskningen har genomförts. Granskningens författningsstöd återfinns i bilaga 3. För varje bedömningsområde görs en sammantagen bedömning av skolans/verksamhetens arbete i relation till framtagna kvalitetskriterier inom området. Kvalitetskriterierna beskriver ett arbete med lärande för hållbar utveckling av hög kvalitet. Om Skolinspektionen bedömer att utvecklingsarbete behövs för att uppfylla kvalitetskriterierna anger Skolinspektionen på vilken eller vilka punkter. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då också av skolan. Om en skola/verksamhet bedöms fungera väl begär inte Skolinspektionen motsvarande redovisning men kan lämna framåtsyftande kommentarer.

Beslut:

Skolinspektionen gör följande bedömning i relation till framtagna kvalitetskriterier vid Kumlaby skola 7-9:

Rektors styrning för samsyn, delaktighet och samverkan i arbetet med lärande för hållbar utveckling

Skolinspektionen bedömer att arbetet vid skolenheten inom bedömningsområdet behöver utvecklas.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektor behöver utveckla arbetet med att skapa en gemensam förståelse för hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling så att den

omfattar alla lärare och att arbetet därmed kan genomsyra utbildningen i sin helhet.

Lärares kunskaper om lärande för hållbar utveckling i utbildningen

Skolinspektionen bedömer att arbetet vid skolenheten inom bedömningsområdet behöver utvecklas.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektor behöver kartlägga vilket behov av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling som finns bland samtliga lärare samt erbjuda kompetensutveckling utifrån vad kartläggningen visar.

Elevernas möjlighet till delaktighet och inflytande i de delar av utbildningen som berör hållbar utveckling

Skolinspektionen bedömer att arbetet vid skolenheten inom bedömningsområdet behöver utvecklas.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektor och lärare behöver utveckla arbetet med att ge eleverna möjlighet till delaktighet och inflytande, genom demokratiska arbetsformer, i undervisningen och i utbildningen som helhet.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 2022-12-01 redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall (bilaga 4) användas.

Redogörelsen skickas till dokument.goteborg@skolinspektionen.se eller Skolinspektionen, Box 2320, 403 15 Göteborg. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2019:5616/2019:5616) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive bedömningsområde.

Rektors styrning för samsyn, delaktighet och samverkan i arbetet med lärande för hållbar utveckling

Inom detta område granskas i vilken utsträckning rektorn styr skolans arbete med lärande för hållbar utveckling, så att det präglar utbildningen i sin helhet. Det omfattar hur styrningen främjar en gemensam förståelse om vad lärande för hållbar utveckling är, delaktighet och ett gemensamt ansvarstagande hos lärarna. Det inkluderar också att det finns strukturer för samverkan mellan lärare för ämnesövergripande samarbeten. Vidare granskas om lärande för hållbar utveckling genomsyrar hela skolans verksamhet, genom att det förekommer aktiviteter som berör andra delar av utbildningen än själva undervisningen. Skolinspektionen granskar även om rektors styrning möjliggör samverkan med det omgivande samhället så att det skapas autentiska lärmiljöer som gör att de komplexa hållbarhetsfrågorna ges ett aktuellt sammanhang för eleverna. För att vara en del av skolans utvecklingsarbete behöver arbetet med lärande för hållbar utveckling följas upp på ett systematiskt sätt.

Skolinspektionen bedömer att arbetet vid skolenheten inom bedömningsområdet behöver utvecklas.

Skolinspektionens granskning visar sammanfattningsvis att rektor ger ett visst utrymme för inflytande och initiativtagande i arbetet med lärande för hållbar utveckling genom att uppmuntra och stödja förslag från lärarna. Vidare ger rektor tidsmässigt utrymme för samverkan genom att schemalägga tid för arbetslagsmöten och ämnesmöten. Granskningen visar även att skolan till viss del använder kompetens hos övrig personal genom att SYV aktivt arbetar med eleverna för att de ska göra hållbara val för framtiden. Det finns även initiativ för att samverka med det omgivande samhället genom att skolans lektor ansökt om och blivit antagen till Europaparlamentets ambassadörsskoleprogram, vilket har bäring på lärande för hållbar utveckling. Granskningen visar dock att det saknas en gemensam förståelse för hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling som omfattar syftet med arbetet, dess innehåll och form. Eftersom en gemensam förståelse saknas finns det heller ingen riktning för arbetet med lärande för hållbar utveckling som alla lärare, elever och rektor kan arbeta tillsammans kring.

Lärare ges vissa förutsättningar för ansvarstagande, inflytande, initiativtagande och samverkan

Granskningen visar att rektor ger lärare ett visst utrymme till ansvarstagande, inflytande och initiativtagande genom att uppmuntra och stödja förslag som kommer från lärarna, men det gäller inte specifikt för lärande för hållbar utveckling. Skolan har en lektor anställd som tagit initiativ till att skolan deltar i Europaparlamentets ambassadörsskoleprogram. Inom ramen för det programmet finns exempel på arbeten på skolan inom olika områden av EU:s politik som exempelvis miljö, demokrati och mänskliga rättigheter.

Vidare visar granskningen att rektors styrning ger lärare förutsättningar för samverkan genom att lärare har avsatt tid för planering i arbets- och ämneslag varje vecka vilket möjliggör samplanering och avstämning inom och mellan ämnen. Både rektor och lärare beskriver att det finns ämnesövergripande samarbeten mellan undervisningsämnen men även samarbeten mellan lärare i samma undervisningsämne inom lärande för hållbar utveckling. Innan pandemin hade skolan några återkommande temadagar varje läsår som de samverkat kring. Ett exempel på en återkommande temadag var Nobel, senast de hade en Nobeldag fokuserade de på batterier. I vår kommer skolan att genomföra en temadag om EU utifrån mångkulturalism och nationella minoriteter.

Skolan tillvaratar till viss del kompetens hos övrig personal i arbetet med lärande för hållbar utveckling

I granskningen framkommer att skolan till viss del tillvaratar kompetens och erfarenhet hos annan personal än lärare i arbetet med lärande för hållbar utveckling. Till exempel arbetar studie- och yrkesvägledaren aktivt med elevernas gymnasieval i syfte att eleverna ska göra hållbara val för sin framtid. Hen har lektioner med åk 9 och man har sett ett gott resultat då få elever väljer om på gymnasiet. Ytterligare ett exempel på när övrig personals kompetens tillvaratas är att skolbibliotekarien har deltagit i ett samarbete med en SO-lärare där eleverna fick fördjupa sig i olika miljöfrågor som sedan redovisades på planscher. Planscher sattes upp i biblioteket.

Rektor möjliggör visst utbyte och kontakt med det omgivande samhället.

Granskningen visar att rektors styrning möjliggör för vissa aktiviteter som skapar verkliga lärmiljöer där komplexa hållbarhetsfrågor kan sättas in i ett sammanhang för eleverna. Initiativtagandet till externa kontakter ligger framförallt hos en lärare men rektor stöttar och uppmuntrar alla initiativ till kontakter med det omgivande samhället. Granskningen visar exempel på att det omgivande samhället används som underlag för och mottagare av elevernas undersökningar. Eleverna har fått göra filmer om hur vi arbetar med källsortering i Sverige som de sedan skickat in till

EU-kommissionen som bidrag i en tävling inom hållbar utveckling. Mottagare för elevernas arbete är EU med syftet att bidra till elevernas vilja och förmåga att påverka och göra sin röst hörd, det vill säga att utveckla elevernas handlingskompetens. På skolan finns även ett projekt där man skriver artiklar till en skoltidning som har artiklar från skolor i fyra olika länder, Sverige, Finland, Spanien och Frankrike. Artiklarna kan handla om till exempel miljöfrågor.

Skolan har till viss del en systematisk uppföljning av arbetet med lärande för hållbar utveckling

Granskningen visar att skolan till viss del har en uppföljning som kan kopplas till lärande för hållbar utveckling men att rektor inte följer upp arbetet med lärande för hållbar utveckling i sin helhet inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet. Det framkommer att skolan följer upp elevernas upplevda delaktighet och inflytande inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet men man tittar inte på konsuppdelad statistik. Resultaten diskuteras i arbetslagen och rektor har för avsikt att arbeta mer med elevinflytande så att eleverna upplever att de har ett reellt inflytande.

Det saknas en gemensam förståelse för hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling.

Skolinspektionens granskning visar att det saknas en gemensam förståelse för hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling som omfattar hela skolan. Lärarna beskriver många exempel på undervisning inom ramen för lärande för hållbar utveckling men säger att det är på lärarnas egna initiativ utifrån kursplanerna inom respektive ämnen. Enligt flera lärare finns ingen tydlig styrning av ämneslagstiden vilket leder till att tiden för gemensam planering i och mellan ämnena prioriteras bort. Rektor har heller inte skapat andra möjligheter för att utveckla en gemensam förståelse för arbetsformer och arbetssätt i arbetet med lärande för hållbar utveckling. Vidare säger rektor att det på skolan inte finns en vision eller pedagogisk helhetsidé kring hur man ska arbeta med lärande för hållbar utveckling men att han önskar påbörja diskussioner med lärarna om detta på exempelvis studiedagar.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom bedömningsområdet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektor behöver utveckla arbetet med att skapa en gemensam förståelse för hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling så att den omfattar alla lärare och att arbetet därmed kan genomsyra utbildningen i sin helhet.

Skolinspektionens granskning visar att det saknas en gemensam förståelse för hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling. Det fattas en samsyn som omfattar hela skolan gällande såväl innehåll som formerna för utbildningen samt syftet med lärandet, att utveckla elevernas handlingskompetens. Eftersom en gemensam förståelse saknas finns det heller ingen riktning för arbetet med lärande för hållbar utveckling som alla lärare, elever och rektor kan arbeta tillsammans kring.

För att lärande för hållbar utveckling ska kunna bedrivas på ett framgångsrikt sätt som bidrar till elevernas handlingskompetens behöver lärande för hållbar utveckling genomsyra utbildningen i sin helhet. Lärande för hållbar utveckling kännetecknas av ämnesövergripande frågor och ett lärande som relaterar till övergripande läroplansmål så som kritiska förhållningssätt, reflektion kring värdegrund, demokratiska arbetssätt och delaktighet och inflytande från eleverna¹. Lärande för hållbar utveckling bör därför ses om en prioriterad uppgift för samtliga lärare och inte vara avhängigt lärarnas eget intresse eller endast förekomma i vissa ämnen. En grundläggande utgångspunkt för arbetet är att det finns en gemensam förståelse för vad lärande för hållbar utveckling är och hur skolan ska arbeta med det. Att förståelsen är gemensam innebär att den är välkänd bland alla lärare och att de känner sig trygga med vad det innebär för deras egen undervisning och yrkesutövning. Om ansvaret tillskrivs enskilda individer utan stöd från en gemensam förståelse är det svårt att omsätta lärdomar till förändringar i hela organisationen. Risken är stor att individuella ansträngningar blir kortlivade projekt som bara existerar i enskilda ämnen eller enstaka klasser.²

Skolinspektionen rekommenderar därför rektor att bygga upp och upprätthålla en gemensam förståelse för hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling som omfattar alla lärare. Den gemensamma förståelsen bör inkludera såväl innehållet som formerna för utbildningen samt syftet att utveckla elevernas handlingskompetens. En sådan förståelse kan till exempel etableras genom att rektor möjliggör och styr diskussioner där samsyn skapas mellan lärarna vad gäller lärande för hållbar

¹ Skolverket (2018). Kunskapsöversikt över arbetet med lärande för hållbar utveckling i skolväsendet. Rapport. Dnr 51.3-2018:947.

² Mogren, A. (2019). Guiding principles of transformative education for sustainable development in local school organisations: Investigating whole school approaches through a school improvement lens (Doctoral dissertation, Karlstads universitet).

utveckling. Det kan även ske genom att skolan implementerar rutiner för ett kontinuerligt arbete med lärande för hållbar utveckling som också inkluderar rutiner för att introducera nyanställda i arbetet.

Lärares kunskaper om lärande för hållbar utveckling i utbildningen

Inom detta område granskar Skolinspektionen i vilken utsträckning lärare ges den kompetensutveckling som de behöver för att kunna arbeta med lärande för en hållbar utveckling. Detta förutsätter att rektorn har tagit reda på behovet och utifrån det erbjudit relevant kompetensutveckling.

För att lärarna med god kvalitet ska kunna arbeta och uppnå syftet med lärande för hållbar utveckling krävs det att lärarna har kunskaper om vad lärande för hållbar utveckling innebär. Det betyder att de har kännedom om de globala målen i Agenda 2030 och de nationella miljömålen som de ser som mest relevanta för sin undervisning. Det betyder också att de har kunskaper om de tre olika dimensionerna³ av hållbar utveckling och hur dessa dimensioner hänger ihop och påverkar varandra (holism) samt att de uppmärksammar och reflekterar över hur pedagogiska dilemman kan hanteras.

Skolinspektionen bedömer att arbetet vid skolenheten inom bedömningsområdet behöver utvecklas.

Skolinspektionens granskning visar sammanfattningsvis att rektorn inte har kartlagt behoven av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling bland lärarna. Lärarna uttrycker i intervju att de har kunskaper om Agenda 2030 och kan redogöra för de globala mål som de ser som mest relevanta för sin undervisning. Lärarna anser också att de har kunskaper om de tre hållbarhetsdimensionerna men ser samtidigt behov av kompetensutveckling kring värdekonflikter mellan de tre dimensionerna. Lärarna uttrycker att de önskar att fortbildningen är elevnära eftersom det är viktigt att nå eleverna där de är och fånga deras intresse.

Rektorn har inte kartlagt behovet av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling

I granskningen framkommer att rektorn inte har kartlagt behoven av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling och att lärarna inte har fått någon kompetensutveckling relaterad till lärande för hållbar utveckling. Rektor säger i in-

³ De tre dimensionerna är ekonomiska, sociala/kulturella och miljömässiga/ekologiska

tervju att han uppskattar att kompetensen om lärande för hållbar utveckling varierar ganska mycket mellan lärarna utifrån deras egna intressen och hur skrivningen i de olika kursplanerna är formulerade med avseende på hållbar utveckling men att han inte kartlagt lärarnas kunskaper och kompetensutvecklingsbehov.

Lärarna uppger sig ha viss kännedom om Agenda 2030 och de olika hållbarhetsdimensionerna i arbetet med lärande för hållbar utveckling

Lärarna uppger att de har viss kännedom om Agenda 2030 och beskriver att de använder de globala mål som de ser som mest relevanta för sin undervisning. Lärarna beskriver i intervju att de inte känner till alla mål men att vissa mål kommer in naturligt i undervisningen. Lärarna säger vidare att eleverna får möta många av de globala målen men i olika ämnen. Gällande de nationella miljömålen är det endast en av NO-lärarna som säger sig ha kännedom om dem.

Vidare säger lärarna att de har relativt goda kunskaper om de tre dimensionerna av hållbar utveckling men skulle behöva mer kunskaper om hur de hänger ihop. En lärare säger att hen undervisar mer om miljödimensionen än de andra två dimensionerna eftersom eleverna behöver träna på att föra resonemang om miljömålen utifrån sina NO-kunskaper. Det är viktigt då de nationella proven i NO bedöms enbart utifrån miljöaspekten av de tre dimensionerna. Lärarna skulle dock önska mer kompetensutveckling för att kunna fördjupa sig i de tre dimensionerna men också stöd i att göra undervisningen utifrån de tre dimensionerna mer elevnära. En lärare beskriver svårigheten i att nå eleverna där de är, så att det blir värdefullt för dem här och nu.

Granskningen visar att lärarna identifierat pedagogiska dilemman som kan uppstå i arbetet med lärande för hållbar utveckling men att de anser att de skulle behöva reflektera mer över hur dessa dilemman kan hanteras. Ett viktigt didaktiskt dilemma som lärarna har identifierat är att arbetsområdet är stort och komplext och att det är svårt att avgränsa och välja bra material utifrån det. Lärarna uttrycker att de önskar att eleverna ska läsa allt för att förstå problematiken. För elevernas del blir det då mycket information som är svår att hantera eftersom de inte har tillräckliga baskunskaper för att kunna se och förstå alla samband. Ett annat dilemma är om det är möjligt att bedriva en objektiv undervisning när det finns både optimister och pessimister och motsatsscenarier. Ytterligare ett dilemma handlar om hur man fångar elevernas intresse när de befinner sig här och nu, att det för eleverna kan kännas viktigare att få köra sin EPA-traktor än att fundera över vilka konsekvenser det kan få i miljön och framtiden.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektor behöver kartlägga vilket behov av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling som finns bland samtliga lärare samt erbjuda kompetensutveckling utifrån vad kartläggningen visar.

Granskningen visar att rektor inte har kartlagt lärares behov av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling. Vidare visar granskningen att lärarna själva har identifierat behov av att lära sig mer om hur de olika hållbarhetsdimensionerna hänger ihop och hur pedagogiska dilemman kopplade till lärande för hållbar utveckling kan hanteras.

Rektor behöver därför utveckla arbetet med att kartlägga behovet av och erbjuda relevant kompetensutveckling för lärarna inom lärande för hållbar utveckling. För att lärarna med god kvalitet ska kunna arbeta med och uppnå syftet med lärande för hållbar utveckling krävs det att lärarna har kunskaper om vad lärande för hållbar utveckling innebär och hur de praktiskt kan arbeta med lärande för hållbar utveckling utifrån de didaktiska aspekterna innehåll (vad), form (hur) och syfte (varför). Lärarna behöver ha kännedom om de globala målen i Agenda 2030 och de nationella miljömålen som de ser som mest relevanta för sin undervisning. Vidare behöver de ha kunskaper om de tre olika dimensionerna⁴ av hållbar utveckling och hur dessa dimensioner hänger ihop och påverkar varandra (holism) samt att lärarna uppmärksammar och reflekterar över hur pedagogiska dilemman kan hanteras. Rektor har även ett särskilt ansvar för att skolpersonalen får kännedom om de internationella överenskommelser som Sverige har förbundit sig att beakta i utbildningen samt att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter.⁵

Skolinspektionen rekommenderar därför rektor att kartlägga behovet av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling bland lärarna och vidta adekvata åtgärder utifrån kartläggningens resultat.

Elevernas möjlighet till delaktighet och inflytande i de delar av utbildningen som berör hållbar utveckling

Inom detta område granskar Skolinspektionen i vilken utsträckning eleverna ges möjlighet till delaktighet och inflytande i frågor som berör lärande för hållbar utveckling. Det omfattar i vilken utsträckning eleverna involveras på ett konkret sätt i undervisningen och utbildningen som rör lärande för hållbar utveckling. För att inflytandet ska vara reellt behöver flickor och pojkar stimuleras till att ta aktiv

⁴ De tre dimensionerna är ekonomiska, sociala/kulturella och miljömässiga/ekologiska

⁵ Lgr 11, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.8 Rektorns ansvar.

del i planering och utvärdering av undervisningens arbetssätt, arbetsformer och innehåll samt andra aktiviteter i utbildningen.

I detta ingår också i vilken utsträckning eleverna får möjligheter att tränas i att göra medvetna etiska ställningstaganden och att flickor och pojkar upplever autenticitet i undervisningen genom att den tar upp problem som känns angelägna för dem. Elevernas ställningstaganden ska få bygga på såväl kunskaper som vad de moraliskt vill värna om.

Slutligen omfattar området i vilken utsträckning utbildningen präglas av ett kritiskt och pluralistiskt förhållningsätt där en mångfald av åsikter, värden och perspektiv används för att belysa hållbarhetsfrågor. I det ingår att alla får säga sin mening, att åsikter tillåts stå i konflikt med varandra och att flickors och pojkars tankar och idéer tas på allvar. En utgångspunkt i ett pluralistiskt perspektiv är att undervisningen startar i elevernas samtal och att undervisningen synliggör olika perspektiv och värdekonflikter i hållbarhetsfrågor.

Skolinspektionen bedömer att arbetet vid skolenheten inom bedömningsområdet behöver utvecklas.

Skolinspektionens granskning visar sammanfattningsvis att eleverna till viss del får möjlighet att göra etiska ställningstagande i undervisningen samt att det finns inslag där elever får möta olika perspektiv och värdekonflikter i frågor som berör hållbar utveckling. Eleverna ges dock i liten utsträckning möjligheter till delaktighet och inflytande i frågor som berör hållbar utveckling så de känner sig engagerade och att det berör deras liv.

Eleverna får till viss del möjlighet att göra etiska ställningstaganden.

Av Skolinspektionens granskning framgår att eleverna till viss del ges möjlighet att i undervisningen göra etiska ställningstaganden. Eleverna säger i intervju att det sällan tas upp viktiga frågor i skolan men de kan ge ett fåtal exempel på tillfällen när det förekommer. Några elever berättar att de får diskutera och ta ställning i etiska frågor som finns i texter och böcker de läser på svenskalektionerna. Där får de uttrycka sin åsikt och åsikter tillåts att stå emot varandra men de måste kunna motivera sin åsikt. Vidare beskriver elever att de på hemkunskapen ofta har möjlighet att resonera och ta ställning kring matens ursprung i de rätter som de tillagar, är den närproducerad, ekologisk eller inte och vilka konsekvenser det kan få utifrån HEM, hälsa, ekonomi och miljö.

I undervisningen finns inslag av ett kritiskt och pluralistiskt förhållningsätt

Av Skolinspektionens granskning framgår att eleverna till viss del ges möjlighet att i undervisningen träna på ett kritiskt och pluralistiskt förhållningsätt. Elever uttrycker att det är intressant med gruppdiskussioner eftersom man får höra hur andra resonerar. Några elever berättar att de vid diskussioner märker att de själva

och klasskamraterna utvecklas utifrån diskussionerna, att de får större förståelse för olika synsätt. De säger också att det är viktigt att få diskutera i skolan för att möta olika tankar och synsätt eftersom alla inte har den möjligheten hemma och det kan leda till att man skapar sig egna åsikter som bygger på flöden i socialamedier. Vidare ger eleverna exempel på tillfällen då de har diskuterat utifrån olika aspekter och åsikter. De beskriver att det då har handlat om partipolitik i SO och vilka aspekter som finns vid val av matvaror i hemkunskap. Några elever berättar att de har fått mäta sitt ekologiska fotavtryck och utifrån det resonerat kring vad man som individ kan göra för att påverka det.

Granskningen visar också att lärarna upplever att det kan vara svårt att skapa sammanhang där undervisningen kännetecknas av att det finns olika perspektiv och värdekonflikter, samt att det är en utmaning att få till ett lärande som i låg utsträckning handlar om att hitta ett enda rätt svar. De beskriver att eleverna befinner sig här och nu, att hållbar utveckling är komplext och att det därför kan vara en svårighet att hitta sammanhang där eleverna känner att det är viktigt att diskutera hållbarhet och framtiden. Lärarna kan ändå ge exempel på tillfällen och ämnesområden som eleverna är intresserade av att diskutera som exempelvis sex och samlevnad, genetik, politik och mat.

Eleverna ges i liten utsträckning möjlighet till inflytande och delaktighet i sin undervisning och utbildning

Av Skolinspektionens granskning framgår att eleverna i liten utsträckning ges möjlighet till inflytande i undervisningen då eleverna ofta får färdiga uppgifter med liten variation i arbetssätt. Eleverna upplever att deras initiativ och förslag på innehåll eller arbetssätt inte leder till någon förändring av undervisningen. Elevernas bild av deras möjlighet till delaktighet och inflytande bekräftas även i skolenkäten från 2019. I elevintervjuerna framkommer även att elevråd och klassråd förekommer men det prioriteras inte, det finns ingen tydlighet eller struktur för hur det arbetet ska bedrivas. De upplever heller inte att det gör någon skillnad om de kommer med förslag till elevrådet och det förekommer ingen återkoppling från de möten som sker. Vidare visar granskningen att det skiljer mellan olika ämnen och lärare hur man arbetar med inflytande och delaktighet i undervisningen. Vid intervju ger lärarna några få exempel på elevernas möjlighet till aktiv delaktighet. De uppger att man ibland utvärderar arbetsområden och frågar eleverna på vilket sätt de vill redovisa sina kunskaper eller hur de vill lägga upp undervisningen. Eleverna bekräftar den bilden och beskriver att de har fått göra utvärderingar någon gång och att det är lärarna som bestämmer över undervisningen. Det framgår också i elevintervjuerna att några lärare ger utrymme för delaktighet vid val av examinationsform. Eleverna uttrycker i intervju att de önskar vara mer delaktiga i sin egen skolgång för att undervisningen ska bli mer relevant utifrån deras liv men också för att ge dem fler perspektiv och verktyg inför framtiden.

Varken lärare eller elever som intervjuas har noterat någon skillnad mellan flickors och pojkars upplevda möjlighet att bidra till hållbar utveckling, genom att vara med och påverka. Lärarna säger dock att de märker att flickorna är mer kommunikativa och därmed har större möjligheter att sätta ord på sina tankar och idéer. En av lärarna berättar att hen och ytterligare tre lärare från skolan ska delta i ett kommun-samarbete med Örebro Högskola. Syftet med samarbetet är att minska kunskaps-skillnader mellan pojkar och flickor så att alla elever hittar strategier för att visa sina kunskaper.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolin-spektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektor och lärare behöver utveckla arbetet med att ge eleverna möjlighet till delaktighet och inflytande, genom demokratiska arbetsformer, i undervisningen och i utbildningen som helhet.

Granskningen visar att elever ges få möjligheter till inflytande och delaktighet i arbetet med hållbarhetsfrågor. Eleverna upplever sig inte delaktiga i någon större utsträckning varken i undervisningens utformning eller i utbildningen som helhet. De uttrycker att deras förslag till förändring inte tas i beaktan samt att klassråd och elevråd inte är prioriterat på skolan.

Rektorn och lärare behöver utveckla verktyg och arbetssätt för att göra eleverna mer delaktiga i arbetet med att formulera mål, planera, genomföra och utvärdera lärandet för hållbar utveckling för att på så sätt öka elevernas delaktighet och inflytande. Enligt läroplanen är det inte tillräckligt att i undervisningen förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värderingar. Undervisningen ska bedrivas i demokratiska arbetsformer och förbereda eleverna för att aktivt delta i samhällslivet. Den ska utveckla deras förmåga att ta ett personligt ansvar. Genom att delta i planering och utvärdering av den dagliga undervisningen och få välja teman och aktiviteter, kan eleverna utveckla sin förmåga att utöva inflytande och ta ansvar.⁶ För att elevers delaktighet och inflytande i skolan ska bli en realitet bör lärarna involvera elever på ett konkret sätt i undervisningen samt utbildningen. Eftersom inflytandet ska vara påtagligt, det vill säga tydligt för eleverna, räcker det inte med att läraren själv planerar undervisningen, med hänsyn till elevernas intressen och tidigare erfarenheter. Genom att eleverna görs delaktiga och ges inflytande över undervisning och utbildning, utvecklas deras handlingskompetens och utbildningen

⁶ Lgr 11, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Rättigheter och skyldigheter

stannar inte vid att ge kunskaper om tillstånden i världen, utan främjar också elevernas vilja och förmåga att påverka utvecklingen i en hållbar riktning.⁷

Skolinspektionen rekommenderar därför rektorn att tillsammans med lärarna utveckla arbetet med att, genom demokratiska arbetsformer, ge eleverna möjlighet till inflytande och delaktighet i undervisning och utbildning. Det kan till exempel innebära att eleverna ges utökade möjligheter att påverka vilka frågor som de ska arbeta med eller hur de ska arbeta med ett visst innehåll. Det kan också handla om att eleverna får planera och leda seminarier och ha synpunkter på litteratur/läromedel. Elever kan också genom ett aktivt arbete med klassråd och elevråd ges reellt inflytande över planering och utvärdering av arbetsformer och innehåll i skolans arbete med lärande för hållbar utveckling.

På Skolinspektionens vägnar

X Malin Edin

Föredragande

Signerat av: Malin Edin

X Mimmi Delsing

Beslutsfattare

Signerat av: Mimmi Delsing

I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredare Ann Edvinsson deltagit.

⁷ Almers, Ellen (2009). *Handlingskompetens för hållbar utveckling: Tre berättelser om vägen dit*. Diss. Jönköping: Högskolan för lärande och kommunikation.

Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter

En tematisk kvalitetsgranskning på Kumlaby skola 7-9 avseende verksamhetens kvalitet inom lärande för hållbar utveckling har genomförts digitalt den 8-11 februari av Malin Edin och Ann Edvinsson.

Kumlaby skola är en kommunal grundskola i Kumla kommun för årskurs 7-9. Skolan har 165 elever, 84 pojkar och 81 flickor. På skolan arbetar 20 lärare och verksamheten leds av en rektor.

Bilaga 2: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

Vid granskningstillfället inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Bedömningarna i detta beslut grundar sig på:

- Tre gruppintervjuer med elever i årskurserna 7-9.
- Tre gruppintervjuer med lärare.
- En intervju med rektor.
- Dokumentstudier. Dels de dokument som begärts in från huvudmannen och skolan samt den officiella statistik som finns att tillgå om den aktuella skolan.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens protokoll från granskningstillfället för faktakontroll.

Bedömningsområden

Som underlag för bedömningarna har Skolinspektionens utredare använt sig av framtagna kvalitetskriterier, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet.

Inom respektive område granskas följande:

Bedömningsområde A: Rektors styrning för samsyn, delaktighet och samverkan i arbetet med lärande för hållbar utveckling

- Rektor och lärare har en gemensam förståelse kring hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling, till exempel genom en pedagogisk helhetsidé.
- Rektors styrning ger lärarna utrymme till ansvarstagande, inflytande och initiativtagande i relation till skolans arbete med lärande för hållbar utveckling.
- Lärarna har goda förutsättningar för samverkan i planering, genomförande och utveckling av undervisningen gällande lärande för hållbar utveckling. Lärarna upplever sig också ha goda möjligheter att ta hjälp av sina kollegor för att hantera dilemman eller för att utveckla sin undervisning.
- Det förekommer aktiviteter som berör lärande för hållbar utveckling som involverar och tar tillvara erfarenheter och kompetens hos övriga personalgrupper i skolan. Aktiviteterna berör inte enbart undervisningen, utan också andra delar av utbildningen.
- Rektors styrning möjliggör ett utbyte och en kontakt med det omgivande samhället i arbetet med lärande för hållbar utveckling.

- Arbetet med lärande för hållbar utveckling följs upp inom ramen för skolans systematiska kvalitetsarbete. I uppföljningen finns ett jämställdhetsperspektiv.

Bedömningsområde B: Lärares kunskaper om lärande för hållbar utveckling i utbildningen

- Lärarna bedömer att de har god kännedom om de globala målen i Agenda 2030 och de nationella miljömålen som de ser som mest relevanta för sin undervisning.
- Lärarna bedömer att de har goda kunskaper om de tre olika dimensionerna, dvs ekonomiska, sociala/kulturella och miljömässiga/ekologiska av hållbar utveckling. Undervisningen om lärande för hållbar utveckling behandlar hållbar utveckling utifrån ett holistiskt perspektiv där dimensionerna integreras.
- Lärarna kan ge exempel på pedagogiska utmaningar inom ramen för lärande för hållbar utveckling. Konkret innebär det till exempel att de kan redogöra för något dilemma de har identifierat och hur de hanterar det.
- Lärare ges den kompetensutveckling som de behöver för att kunna arbeta med lärande för en hållbar utveckling.

Bedömningsområde C: Elevernas möjlighet till delaktighet och inflytande i de delar av utbildningen som berör hållbar utveckling

- Eleverna ges genom aktiv delaktighet möjlighet att utveckla förtrogenhet med demokratiska arbetsformer. Såväl flickor som pojkar ger uttryck för att de har möjlighet att bidra till hållbar utveckling genom att vara med och påverka.
- Eleverna upplever att undervisningen ger dem möjlighet till medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter. Såväl flickor som pojkar får möjlighet att bearbeta och arbeta med frågor som engagerar dem och berör deras liv.
- Eleverna upplever att undervisningen präglas av ett kritiskt och pluralistiskt förhållningssätt. Såväl flickor som pojkar ges möjlighet att bidra till fördjupade diskussioner där allas tankar och idéer tas på allvar. Eleverna upplever att undervisningen kännetecknas av att det oftast finns olika perspektiv och intressekonflikter och att lärandet i låg utsträckning handlar om att hitta ett enda rätt svar.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida: [Skolors arbete med lärande för hållbar utveckling \(skolinspektionen.se\)](https://www.skolinspektionen.se/skolors-arbete-med-larande-for-hallbar-utveckling)

Bilaga 3: Författningsstöd

Bedömningsområde A

Författningsstöd

1 kap. 4-5 §§, 2 kap. 9-10 §§ samt 4 kap. 4-7 och 14 §§ skollagen (2010:800)

Förordning om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (SKOLFS 2010:37) inklusive kursplaner i grundskolans ämnen (Lgr 11)

Särskilt i Lgr 11 inom detta bedömningsområde;

1 Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden, Skolans uppdrag och Varje skolas utveckling

2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.1 Normer och värden, 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.6 Skolan och omvärlden, 2.8 Rektorns ansvar

Skolverkets föreskrifter om kunskapskrav för grundskolans ämnen (SKOLFS 2011:19)

Bedömningsområde B

Författningsstöd

1 kap. 4-5 §§, 2 kap. 9-10 och 34 §§ skollagen

Lgr 11

Särskilt i Lgr 11 inom detta bedömningsområde;

1 Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden, Saklighet och allsidighet, Skolans uppdrag och Varje skolas utveckling

2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.1 Normer och värden, 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.8. Rektorns ansvar

Skolverkets föreskrifter om kunskapskrav för grundskolans ämnen

Bedömningsområde C

Författningsstöd

1 kap. 4-5 §§, 4 kap. 9 och 13 §§ skollagen

Lgr 11

Särskilt i Lgr 11 inom detta bedömningsområde;

1 Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden, Saklighet och allsidighet, En

likvärdig utbildning, Rättigheter och skyldigheter, Skolans uppdrag, God miljö för utveckling och lärande

2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.1 Normer och värden, 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.6 Skolan och omvärlden, 2.8. Rektorns ansvar

Skolverkets föreskrifter om kunskapskrav för grundskolans ämnen

Bilaga 4: Mall för huvudmannens redovisning

Detta formulär kan användas som stöd för er när ni redovisar hur ni har arbetat med de utvecklingsområden som Skolinspektionen har identifierat i samband med den tematiska kvalitetsgranskningen.

Redovisningen av vidtagna åtgärder ska fastställas av huvudmannen.

Utvecklingsområde: Rektor behöver utveckla arbetet med att skapa en gemensam förståelse för hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling så att den omfattar alla lärare och att arbetet därmed kan genomsyra utbildningen i sin helhet.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur skolenhetens/verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
En viktig del i Skolinspektionens arbete är att ta del av elevernas synpunkter om sin skolsituation i våra utredningar. Vi skulle därför vilja veta om ni återkopplat vårt beslut till eleverna och i så fall på vilket sätt?

Utvecklingsområde: Rektor behöver kartlägga vilket behov av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling som finns bland samtliga lärare samt erbjuda kompetensutveckling utifrån vad kartläggningen visar.
--

Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur skolenhetens/verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
En viktig del i Skolinspektionens arbete är att ta del av elevernas synpunkter om sin skolsituation i våra utredningar. Vi skulle därför vilja veta om ni återkopplat vårt beslut till eleverna och i så fall på vilket sätt?

Utvecklingsområde: Rektor och lärare behöver utveckla arbetet med att ge eleverna möjlighet till delaktighet och inflytande, genom demokratiska arbetsformer, i undervisningen och i utbildningen som helhet.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur skolenhetens/verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:

En viktig del i Skolinspektionens arbete är att ta del av elevernas synpunkter om sin skolsituation i våra utredningar. Vi skulle därför vilja veta om ni återkopplat vårt beslut till eleverna och i så fall på vilket sätt?